

Position paper JOBmbo: Herziening bekostiging mbo

Wij zijn JOBmbo, de landelijke belangenorganisatie voor en door mbo-studenten. We doen onderzoek, informeren studenten en studentenraden over hun rechten, en we vertegenwoordigen de belangen van mbo'ers richting media en politiek. Graag delen we met uw Kamer wat het voorgestelde nieuwe bekostigingssysteem betekent voor mbo-studenten.

De basis op orde

We zijn blij dat het nieuwe bekostigingssysteem dat de minister voorstelt bijdraagt aan het in stand houden van het opleidingsaanbod in regio's waar studentenaantallen dalen. Het mbo voorziet jongeren in iedere hoek van ons land van onderwijs. Anders dan in het hbo en wo, waar het gebruikelijker is om naar opleidingen ver buiten de eigen regio te kijken en op kamers te gaan wonen voor je studie, blijven mbo-studenten vaak dicht bij huis. Soms is dat noodzaak, omdat leeftijd, hoge kosten of moeite om woonruimte te vinden het lastig maken om uit huis te gaan. Soms is het een bewuste keuze om een leven op te willen bouwen in de regio waar je vandaan komt. Het is juist in deze krimpregio's belangrijk dat jongeren daar de kans voor krijgen, in plaats van gedwongen worden om weg te trekken omdat de opleiding van hun keuze wegbezuinigd wordt. In iedere regio zijn technici, zorgprofessionals, kappers, softwarespecialisten en marketeers nodig, en in iedere regio zijn studenten met dromen. De vrijheid hebben om de opleiding te kiezen die past bij jouw talenten en ambities moet niet afhangen van waar je woont.

Een opleiding volgen dichtbij huis betekent ook binnen redelijke reisafstand. Uit de JOB-monitor 2026^[1] blijkt dat ruim de helft van de mbo-studenten het bij het maken van de studiekeuze belangrijk vond om dicht bij hun studie te wonen. Ook reist ruim de helft van de studenten met het ov naar school. Lang moeten reizen naar school of slechte ov-verbindingen betekenen drempels om naar school te gaan. Soms geeft het de doorslag om te stoppen met een opleiding wanneer het om andere redenen ook al niet zo lekker gaat, of betekent het een keuze om niet aan een nieuwe opleiding te beginnen. Genoeg onderwijsaanbod in de buurt maakt dus echt een verschil als we voortijdig schoolverlaten willen voorkomen en willen zorgen dat zoveel mogelijk jongeren een startkwalificatie behalen. We zijn daarom positief over het invoeren van een vaste voet in de bekostiging en de introductie van het samenwerkingsbudget, omdat dit mbo-scholen naar verwachting in staat stelt om op meer plekken een breder opleidingsaanbod te behouden.

[1] De JOB-monitor is het landelijke tevredenheidsonderzoek onder mbo-studenten. In 2026 werd de JOB-monitor ingevuld door 192.977 studenten. De rapportage is hier te vinden: <https://jobmbo.nl/monitor/>.

Het samenwerkingsbudget is volgens de minister ook uitdrukkelijk bedoeld voor een doelmatig opleidingsaanbod, en om ervoor te zorgen dat de instroom en uitstroom van studenten past bij het opleidingsportfolio en de arbeidsmarkt. Studenten vinden het zelf ook belangrijk om goed geïnformeerd te zijn over hun kansen op de arbeidsmarkt. Toch willen we nogmaals de kanttekeningen benadrukken die de reviewcommissie in haar advies ook plaatst: het is moeilijk te voorspellen wat arbeidsmarktrelevant opleidingsaanbod is en blijft, en sturen op instroom is lastig en weinig effectief. Het helpt om jongeren goed en intensief te begeleiden bij het maken van hun studie- en beroepskeuze, en om te zorgen dat maatschappelijk relevante opleidingen een aantrekkelijk perspectief bieden voor studenten. Wanneer het samenwerkingsbudget ingezet wordt voor goede loopbaan-, stage- en persoonlijke begeleiding, juichen we dit van harte toe. Maar de wens om te sturen op arbeidsmarktrelevant regionaal opleidingsaanbod moet niet leiden tot het schrappen van opleidingen, of het beperken van de instroom voor opleidingen die minder maatschappelijk relevant worden gevonden. Studiekeuzevrijheid moet geen privilege zijn voor wie in de randstad woont.

Goede randvoorwaarden voor studenten

De minister geeft ook aan maatregelen te willen nemen om de financiële onzekerheid en prestatiedruk onder studenten terug te dringen. Hier staat JOBmbo natuurlijk achter, maar we vinden het jammer dat er gekozen wordt voor een verhoging van de uitwonendenbeurs om dit doel te bereiken. Deze verhoging komt vooral terecht bij hbo- en wo-studenten, omdat mbo-studenten veel minder vaak uitwonend zijn. Deze maatregel helpt mbo-studenten dus nauwelijks. Dit terwijl er veel structurele ongelijkheden zitten in het studiefinancieringsstelsel: zo is het bedrag van de basis- en aanvullende beurs voor mbo-studenten lager dan voor hbo- en wo-studenten. Om de financiële positie van de mbo-student echt te versterken, zou deze €109 miljoen euro beter besteed kunnen worden aan het verkleinen van deze verschillen.

Leermiddelen kosteloos beschikbaar maken draagt wel enorm bij aan het terugdringen van de financiële onzekerheid onder mbo-studenten, en we zijn blij dat de minister van plan is deze stap te zetten. De kosten voor leermiddelen verschillen sterk per opleiding en kunnen hoog oplopen en een grote druk leggen op het welzijn van studenten. Volgens cijfers van het Nibud heeft maar liefst 43% van de mbo-studenten een studieschuld en heeft ruim een kwart ook andere schulden, zoals betalingsachterstanden of leningen buiten de studielening om[1]. Deze cijfers zijn geen papieren werkelijkheid. Ze laten zien dat duizenden jonge mensen dagelijks moeten afwegen of ze studiemateriaal, eten of andere kosten betalen. Armoede en

[1] Nibud Studentenonderzoek 2024, <https://www.nibud.nl/onderzoeksrapporten/rapport-studentenonderzoek-2024/>.

geldzorgen creëren bovendien ook structurele ongelijkheid. Daarom willen we wijzen op het risico dat het kosteloos beschikbaar stellen van leermiddelen aan enkel minderjarige studenten de kansenongelijkheid vergroot. Juist wanneer je 18 wordt krijg je als mbo-student te maken met extra kosten, zoals het betalen van lesgeld en je zorgverzekering. Hierdoor kan het een groter probleem worden om de kosten voor leermiddelen te betalen dan daarvoor. De basisbeurs, waar je vanaf 18 jaar ook recht op hebt, weegt niet altijd tegen deze sterk toegenomen kosten op. In een klas waar minderjarige en meerderjarige studenten naast elkaar zitten wordt kansenongelijkheid alleen maar versterkt wanneer de ene helft hun boeken gratis krijgt, en de andere helft moeite heeft om rond te komen.

Wij pleiten voor gratis leermiddelen en toegankelijk onderwijs voor álle studenten. Hierbij moeten ook laptops niet vergeten worden. Steeds meer opleidingen stappen over van papieren boeken naar digitale licenties, en een laptop is op vrijwel iedere leermiddelenlijst verplicht. Het kosteloos beschikbaar stellen van laptops, of het bieden van een toegankelijk alternatief zoals leenlaptops, neemt direct een financiële drempel weg voor alle studenten. We roepen de minister en Kamer op om hiermee niet te wachten tot een volgende stap, maar direct een maatregel te nemen die álle studenten vooruithelpt.

